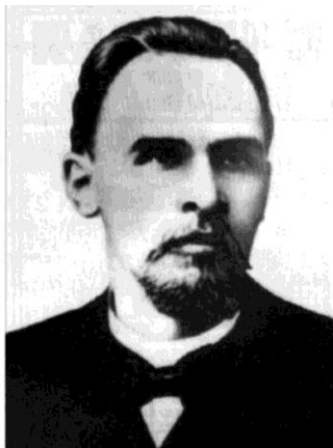

ОЦІНКА ЯК МЕТА ОБЛІКУ В ПРАЦЯХ О.П. РУДАНОВСЬКОГО

Проаналізовано науковий внесок видатного російського вченого О.П. Рудановського в розвиток теорії оцінки

Фахівець, який не знає історії своєї професії та видатних її постатей, приречений повторювати помилки історії. Не даремно народна мудрість говорить, що людина, яка не знає свого минулого, не має майбутнього. В історії бухгалтерського обліку є багато талановитих вчених. Їх праці та знання поступово відходять у забуття. До таких видатних вчених бухгалтерської науки належить О.П. Рудановський. Через десятки років його ідеї повертаються до сучасників у новому світлі.

Метою даного дослідження є розкриття особливостей оцінки в наукових працях О.П. Рудановського, висвітлення внеску автора у розвиток теорії оцінки.

Рудановський
Олександр
Павлович (1863 –
1934) – видатний
вчений-методолог,
один із творців
російської
бухгалтерської
школи, видатний
російський
бухгалтер.

Українець за походженням, він є представником Московської бухгалтерської школи, фахівці якої відстоювали точку зору, що метою бухгалтерського обліку є відображення наявності та рух активів¹. Автор великої кількості книг: “Общая теория учета” (1912); “Позитивная теория счетоведения” (1914);

“Основания теории учета баланса в условиях падающей валюты” (1923); “Верстка введения к книге “Общие руководящие начала счетоведения” – Леоте и Гильбо” (1924); “Руководящие начала (принципы) по счетоводству и отчетности в государственных хозяйственных объединениях” (1924); “Анализ баланса” (1925); “Руководящие начала (принципы) фабричного счетоведения, вытекающие из понятия о себестоимости” (1925); “Теория учета. Дебет и кредит как метод учета баланса” (1925); “Принципы общественного счетоведения” (1925); “Построение баланса” (1926); “Построение государственного баланса” (1928); “Теория балансового учета. Введение в теорию балансового учета. Баланс как объект учета” (1928). Брав активну участь у видавництві журналу “Вестник счетоводства”, який виходив у Москві протягом 1923-1926 рр.

Проф. Соколов Я.В. присвятив О.П. Рудановському ґрунтовну статтю “Александр Павлович Рудановский – самый лучший бухгалтер” [9], в якій влучно відмітив, що Рудановський О.П. був бухгалтером, який дивився на проблематику рахункознавства передусім, очима широко освіченого інтелектуала. На думку Я.В. Соколова, він пройшов по життю зовсім чужим для широких кіл бухгалтерів, “непроницаемым для взгляда черни дикой”², оскільки в своїх наукових працях був на крок попереду своїх колег і набагато випередив всіх своїх сучасників.

Оглядаючи наукову спадщину О.П. Рудановського, слід відмітити, що автор створював всебічні методологічні

¹ Після Жовтневої революції 1917 року Московську бухгалтерську школу було офіційно проголошено як єдино вірну, що було наслідком жорсткої уніфікації Національною практичною системи бухгалтерського обліку.

² О.С. Пушкін

концепції обліку, зокрема, значну увагу приділив питанню оцінки. «Теория учета» (1928 г.) займає дослідження оцінки в рахункознавстві. І сама праця заслуговує того, щоб її вивчали. Зміст її наведено в табл. 1.

Вагоме місце в його праці «Теория балансового учета. Оценка, как цель балансового

Таблиця 1. «Теория балансового учёта. Оценка, как цель балансового учёта» А.П. Рудановского

Глава	Название	Стр.
1	2	3
I.	Математические основы счетного исчисления оценки баланса.	5
II.	Приложение принципа Галюа к области хозяйственных явлений. Вывод из актива пассива присоединением к вещественному признаку активных отношений признака личных отношений. Вывод из пассива бюджета по признаку срочной повторяемости денежных получений и уплат	12
III.	Пределы оценок баланса – по принципу Бера. Стоимость, как низший предел балансовых оценок по активу, ценность, как высший предел балансовых оценок по пассиву. Возможность уравнения стоимости и ценности, как низшего и высшего предела оценок при условии, чтобы рента, вытекающая из оценки всех изменений, вносимых в баланс денежных оборотов, была равна нулю, т.е. отсутствовала, и имело место бюджетное равновесие, а не только балансовое	15
IV.	Координация явлений и отношений обособленной области по закону относительности Лоренца. Пользование законом Лоренца, как ключом для перевода законов одной области явлений в законы другой области	20
V.	Координация явлений исследуемой области по данной координации уже исследованной области	24
VI.	Соотношение законов систематизации и координации в оценке баланса. Отношения принципа Дирихле, теоремы Стеклова, принципа Галюа и принципа Бера к противоположению внутренней и внешней области по теореме Жордана. Принцип Лоренца в связи с противоположением внутренней и внешней области. Необходимость существования пограничной области по теореме Жордана	28
VII.	Положение Лаланда о недостаточности закона причинности для объяснения связи между разграниченными областями явлений. Обобщение закона причинности, устанавливающее связь разграниченных областей между собой по принципу двойственности. Конкретизация принципа двойственности в форме теоремы Жордана дает закон универсальной координации для исчислений явлений и отношений какой-либо области	30
VIII.	Приложение теоремы Жордана к построению отношений в области хозяйственных явлений. Связь счетных категорий с пространственными. Пространственное определение баланса, его актива, пассива и бюджета	35
IX.	Основания счетной оценки хозяйственных явлений по Росси. То же по Беста. Синтез счетных оценок итальянских школ – логисмографической и рационалистической	39
X.	Связь принципа счетной оценки Леотея и Гильбо с принципом математического исчисления пределов Бера. Предельные оценки баланса к стоимости и ценности с уравнением их рентами, хозяйственного оборота. Аналитическое значение принципа Леотея и Гильбо, важность его для проверки оценки. Счетным анализом баланса	41
XI.	Количественное денежное исчисление актива, пассива и бюджета как счетных количеств, координирующих хозяйственные явления. Связь счетной координации с законом относительности Лоренца. Синтез различных систем счетной оценки хозяйственных явлений для устранения пробелов и недостатков каждой из них	43
XII.	Конкретная координация хозяйственных явлений по Беста. Идеальная (умозрительная) координация по Росси. Количественная координация по Леотею и Гильбо. Связь разных – видов координации – Беста, Росси, Леотея и Гильбо. Связь количественных координат – актива, пассива и бюджета с балансом. Определение баланса приведением в связь понятий Беста с понятиями Росси через понятия о балансе Леотея – Гильбо. Баланс как связующая область координации хозяйственных явлений	49
XIII.	Основные методы учета – координация, систематизация и оценка. Определение, координации, связующее значение в ней актива, пассива и бюджета. Определение систематизации. Связующее значение в ней бюджета. Связующее значение метода оценки, как исчисление координированных и систематизированных хозяйственных явлений и отношений. Деньги, как общая мера для счетного исчисления – оценки	55

1	2	3
XIV.	Понятие о хозяйственных массах. Счетная оценка, как исчисление хозяйственных масс. Деньги, как выражение общей меры веса хозяйственных масс. Баланс, как функция денег связывающая изменения и положения – переходы хозяйственных масс в пространстве с течением времени	61
XV.	Актив, пассив и бюджет, как предельные оценки всей массы натуральных денежных оценок. Актив, как предельная оценка вещей и активов; пассив, как предельная оценка личных прав (индивидуальных и коллективных) и общих норм; бюджет, как предельная оценка операций и факторов. Координация всех возможных оценок в балансе оценками актива, пассива и бюджета	63
XVI.	Связь теории ценности с теорией учета. Разложение экономической оценки для исчисления – на стоимость, ценность и ренту и связь с предельными оценками в активе, пассиве и бюджете баланса	68
XVII.	Деньги. Три вида денег – металлические, бумажные и монеты, как синтез тех и других. Связь каждого вида денег с основными счетами баланса – активом, пассивом и бюджетом. Размен бумажных денег на золото, как реальное условие сбалансирования в капиталистическом строе хозяйственных отношений. Реальные условия неразменности монеты – червонца в социалистическом строе. Значение оценки баланса в различных видах денег	74
XVIII.	Методы исчисления счетных оценок: метод конечных разностей для исчисления актива; метод вероятностей для исчисления пассива; метод вариаций для исчислений бюджета	80
XIX.	Детерминант-определитель счетных количеств и составляющие его моменты. Построение дифференциального уравнения счетных оценок. Дифференциальное и интегральное их исчисление баланса: его дифференциальные функции – актив, пассив и бюджет и интегральные функции – стоимость, ценность и рента.	83
XX.	Баланс, как интегральная функция времени. Разложение баланса на два интеграла, выражающих стоимость и ценность. Невозможность изменения в балансе без изменений бюджета или оборота. Необходимое условие уравнения в балансе стоимости с ценностью – связь актива с пассивом через доходы и расходы бюджета. Функциональная зависимость хозяйственных отношений от денег. Деньги как комплексная независимая переменная в балансе. Счетные функции денег и их взаимная связь в балансе. Корреспонденция счетов по двойной системе не обеспечивает реальности баланса	86
XXI.	Три направления в оценке. Одно направление – оценка статическая – активная по принципу перманентности. Другое направление – оценка статическая – пассивная по принципу нормировки. Третье направление – оценка динамическая или уравнительная по принципу рентабельности ее, сбалансирования стоимости и ценности в различных состояниях хозяйства. Необходимость синтезированной оценки, основанной на применении к учету баланса оценки по трем основным признакам – перманентности, нормировки и рентабельности. Теория счетной оценки диктует критерий анализа результатов хозяйственной деятельности	96
XXII.	Условие непрерывности изменений баланса – в превышении и опережении изменений кредитовых над изменениями дебитовыми. Соблюдение в методах оценки трех аксиом учета. Уравнение актива с пассивом; уравнение статической а части с динамической; постоянное неравенство между дебетом и кредитом где кредит всегда превышает дебет – приводят к связи метода систематизации с методом координации посредством методических оценок	102
XXIII.	Функциональная зависимость доходов и расходов бюджета; постоянство их разности – при неизменности внешних условий. Функциональная зависимость актива и пассива; постоянство их сумм при неизменности внутренних условий хозяйственной деятельности. Закон обмена, как общий закон взаимодействия хозяйственных масс – закон их тяготения	105
XXIV.	Обоснование оценки в связи с координацией и систематизацией баланса. Счетная оценка, как цель учета	112
XXV.	Математическое обоснование функциональной зависимости баланса от счетных координат – актива, пассива и бюджета, как базы счетной оценки. Деньги, как форма времени в области хозяйственных отношений	115

Продовження табл. 1

1	2	3
XXVI.	Баланс, как аналитическая функция дебета и кредита. Дебет и кредит, представляют гармонические функции денежного комплекса монеты денежного обращения, устойчивость денежной системы, как условие независимости оценки балансов от времени. Баланс актива, пассива и бюджета, как условие замкнутости хозяйственной деятельности – в отдельном – обособленном хозяйстве. Баланс стоимости, ценности и ренты, как условие независимости оценки баланса от внутренних процессов хозяйственной деятельности. Независимость оценки баланса от методов дебитования и кредитования и их внутренних оборотов. Условия уравнения в балансе стоимости дебета с ценностью кредит его равновеликость: а) актива пассиву и б) динамического сальдо статическому. Внешние причины образования в балансе избытка – прибыли или убытка в ценности кредита и невозможность избытка в стоимости дебета. Допущение уравнения дебета с кредитом при построении баланса и недопустимом равенстве дебета кредиту при оценке баланса	120
XXVII.	Баланс, как синтетическая функция, непричитающегося и причитающегося. Уравнение непричитающегося с причитающимся, дающее разложение баланса на баланс статический и баланс динамический. Свойства баланса как сочетания двух балансов – статического и динамического. Избытки баланса статического всегда дебитовые, приращение или убыль стоимости, каковые могут поглощаться динамическим сальдо, не давая ни прибыли, ни убытка в ценности баланса, избыток всегда кредитовый	135
XXVIII.	Связь баланса, как аналитической функции, разложимой на счета дебета и кредита с синтетическим разложением баланса на балансы статический и динамические. Возможность связанного балансового разложения, как непричитающегося, так и причитающегося на счета дебета и кредита. Уравнение избытка баланса – кредитового в динамической части с избытком дебитовым в статической части	143
XXIX.	Руководящие начала оценки в связи с законом математического исчисления. Главные моменты в оценке. Сальдирование баланса для выявления оценки. Необходимость заключения баланса развернутых счетов бюджета – оборота, доходов и расходов. При оценке исключаются из баланса обороты внутренние, не имеющие стоимости и ценности. Недопустимость внутренних оборотов в доходах и расходах. Двойная система ведет к повторению баланса, но не дает правильной оценки его. Сущность учета в связывании счетов любой простой или двойной системы балансом, в котором должно быть обеспечено уравнение стоимости с ценностью – непосредственное или через ренту	148
XXX.	Связь различных методов учета между собой. Оценка как метод учета опирается на координацию и систематизацию. Различие счетного и статического методов исследования. Детерминант – определитель счетной оценки баланса	160
XXXI.	Диалектическая связь баланса, как синтеза счетной оценки с балансом, как тезой, устанавливаемой по методу дебитирования и кредитования, и с балансом, как антитезой, выводимой из связи всего непричитающегося и всего причитающегося данному хозяйству. Практические правила сальдирования баланса для правильной оценки его. Заключение	164

При аналізі змісту цієї праці вражає масштабність мислення автора. Прослідковуючи тему оцінки, знайомимося з великою кількістю пов'язаних явищ із різних наукових сфер: від раціонального обчислення оцінки балансу, границь оцінок за принципом Бера (вартість і цінність як вища і нижча границі оцінки), законів систематизації і координації в оцінці (за принципом перманентності, нормування, рентабельності) та необхідності їх синтезу, оцінки як методу обліку та її синтезу з балансом як тезою та антитезою.

У своїх дослідженнях О.П. Рудановський приділив увагу взаємозв'язку категорій політичної економії та рахункознавства. На його думку, існує можливість встановити зв'язок політичної економії та рахункознавства,

проте не безпосередньо, а за допомогою теорії цінності. Він вважав, що поняття політичної економії та рахункознавства не тільки відмінні, але й прямо протилежні, не зважаючи на той факт, що об'єкт політичної економії, як і об'єкт рахункознавства, один й той самий – господарство. Ця обставина не виключає можливості протилежності, якщо прийняти до уваги, що в просторі господарських явищ можуть бути дві області – внутрішня і зовнішня, а пов'язує їх суміжна область. Внутрішні явища господарського життя подібні хімічним явищам природи, а зовнішні – фізичним явищам; між першими та другими є область суміжних явищ, закони на межі якої є законами і тих, і інших [7, с. 73]. Унаочнимо цей зв'язок (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок політичної економії та рахункознавства через призму оцінки за О.П. Рудановським

Як видно з представленого взаємозв'язку, за О.П. Рудановським політична економія спрямована на вивчення внутрішніх явищ господарського життя – її процесів, тоді як рахункознавство досліджує тільки зовнішні явища господарського життя – рух тіл – окремих господарств і зовнішні прояви їх взаємодії. При цьому взаємодія між господарствами, як тілами, підпорядковується універсальному закону обміну, подібно закону тяжіння: до обміну не тільки зводяться взаємовідносини між господарствами, але той же обмін спричиняє процеси, які є настільки стійкими, що призводять до ряду окремих зовнішніх явищ, такими є процеси накопичення (розподілу), споживання і виробництва. Та область суміжних явищ, де зустрічаються внутрішні сили господарської діяльності із зовнішніми її силами, і є область тих загальних законів, дія яких поширюється однаково як на явища, які вивчаються рахункознавством, так і на явища, які досліджуються політичною економією. Виявлення законів і встановлення понять достовірної оцінки потребує узгодження двох різних точок зору, з яких розглядаються явища господарського життя в політичній економії та в рахункознавстві.

У подальших своїх дослідженнях О.П. Рудановський встановив двоєдиний характер, властивий економічній цінності та вартості, що теоретично втілювалося у протиборстві трудової теорії цінності К. Маркса і теорії цінності Бем Баверка. Протиставлення цих теорій виражає не тільки їх взаємозаперечення, але й взаємозумовленість. Так, у одній із своїх праць О.П. Рудановський дійшов висновку: "... всі облікові поняття – актив, пасив і бюджет – пов'язані як з вартістю, так і з цінністю. Не можна сказати, щоб якість основне облікове поняття з вичерпною повнотою визначалося тільки вартістю або тільки цінністю; навпаки, кожне з цих понять має свою вартість і свою цінність" [7, с. 74].

На думку О.П. Рудановського, будь-яка оцінка лежить між двома граничними межами, одна з яких – вартість, пов'язана з економічними відносинами, які витікають з оцінки особистої праці, а інша – цінність – пов'язана з юридичними відносинами, які витікають з оцінки особистих прав. Поняттям, яке зв'язує дві граничні межі – вартість та цінність – є рента. Поняття ренти у О.П. Рудановського відмінне від трактування її суті в політичній економії, рахункове поняття ренти впливає із сукупності усіх операцій, або з обороту – бюджету. При

цьому Поняття ренти тісно пов'язане з поняттям бюджету, який представлений як сукупність доходів і витрат.

Для зрівняння вартості – нижньої межі балансових оцінок за активом, і цінності – вищої межі балансових оцінок за пасивом, О.П. Рудановський застосував принцип математичного обчислення Бера. Відповідно до даного принципу існує дві межі – вища і нижча, при зближенні яких всі зміни будь-якої сукупності досягають певної величини, прямуючи до неї: одні, у вищій межі, зменшуються, а інші, в нижчій межі, – збільшуються. Відповідно до принципу Бера, оцінка балансу досягає своєї межі й отримує кінцевий і визначений вираз за

умови зрівняння активу і пасиву. Рівність активу і пасиву, тобто їх верхньої та нижньої меж – вартості та цінності, досягається за умови, що рента дорівнює нулю, тобто має місце балансове й бюджетне рівняння.

Всі статті активу, вважав О.П. Рудановський, слід оцінювати виходячи з ідей трудової вартості К. Родбертуса (Rodbertus, 1805-1875) і К. Маркса (Marx, 1818-1883), статті пасиву – за логікою граничної корисності Е. Бем-Баверка (Bem-Bawerk, 1851-1914), а витрати і доходи – на основі теорії додаткової вартості Ф. Лассаля (Lassalle, 1825-1864) і К. Маркса (рис. 2).

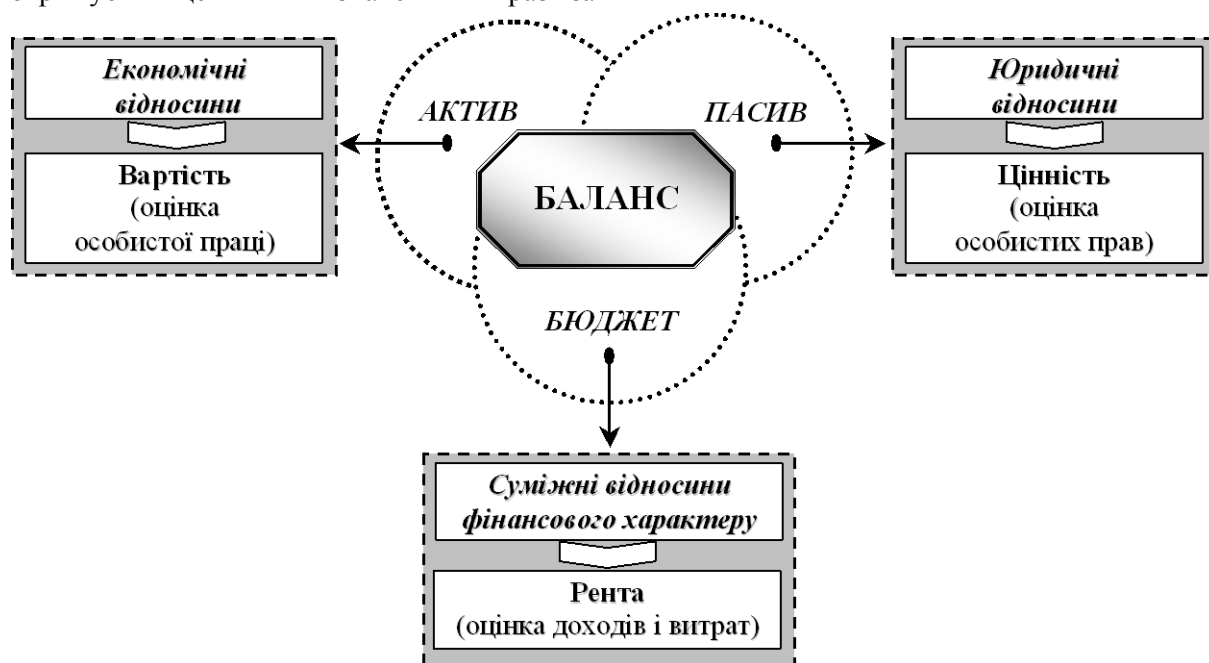

Рис. 2. Оцінка як мета балансу за О.П. Рудановським

Як видно з рис. 2, О.П. Рудановський передбачав, що пасив показує зовнішні відносини підприємства, які можуть бути тільки юридичними і характеризують процес виробництва; актив – внутрішні відносини на підприємстві, які можуть бути тільки економічними і характеризують процес розподілу; бюджет – фіксує суміжні відносини, тобто відносини, які лежать між

внутрішніми і зовнішніми, ці відносини носять фінансовий характер і відображають процес споживання.

Вчений гармонізував облікову оцінку з основами математичного обчислення з метою удосконалення теорії та практики обліку. Він побудував свою теорію обліку на основі існуючих вчень, принципів, постулатів (рис. 4).

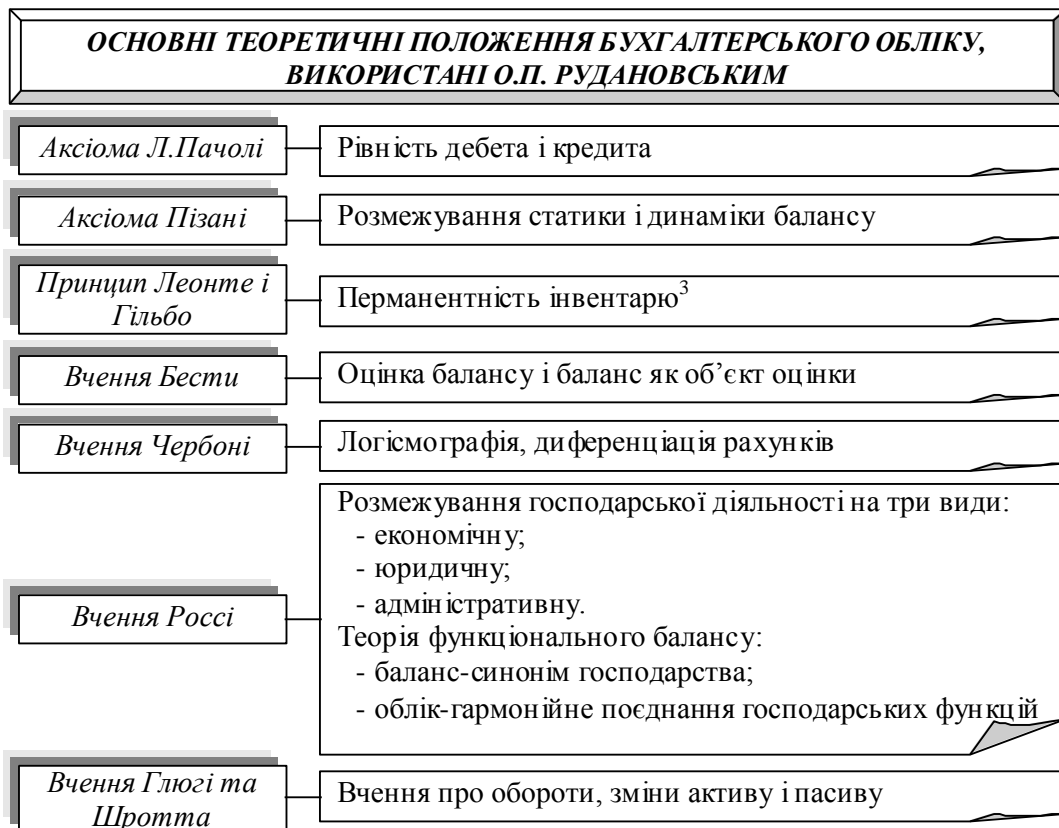

Рис. 4. Фундамент облікової теорії О.П. Рудановського

В теорії О.П. Рудановського предметом реєстрації (закон подібності), систематизації обліку є баланс, а сама бухгалтерія – це (закон причинності), координація (закон вчення про методи обліку балансу. Метод розвитку), оцінка (закон стійкості) (табл. 2). представлений чотирма елементами:

Таблиця 2. Елементи методу обліку в теорії О.П. Рудановського

№ з/п	Назва елементу методу	Закон, на якому ґрунтується	Характеристика
1	Реєстрація	Закон подібності	Передбачає щомісячну реєстрацію однорідних фактів господарського життя
2	Систематизація	Закон причинності	Передбачає систематизацію розділів балансу
3	Координація	Закон розвитку	Передбачає координацію рахунків методом подвійного запису
4	Оцінка	Закон стійкості	Обґрунтовує оцінку як мету балансу

За твердженням Рудановського, ці елементи методу є статистичними. Перші три закони були запозичені із побудов мюнхенського статистика Г. Майера (Maier, 1841), четвертий – із теорії О.О. Чупрова (1874-1926) [5, 6].

Отже, автор розглядав оцінку, як один із елементів методу обліку. Будучи не лише видатним теоретиком, а й практиком

бухгалтерського обліку, О.П. Рудановський вважав, що теоретична правильність облікових визначень, їх глибина може сприяти винайденню більш правильних прийомів практичного обліку і більш точному вирішенню усіх облікових задач. Вчений стверджував, що “кінцевою метою обліку, до досягнення якої зводяться всі задачі обліку, є оцінка” [7, с. 113].

³ Принцип перманентності – потребує доповнення балансу особливими рахунками господарських процесів, для порівняння їх попередніх оцінок з оцінками наступними, що дає змогу визначити статичну та динамічну частину балансу [4]

В такому контексті оцінка – це виявлення фінансового результату, який може виникнути лише в процесі реалізації й не повинен бути засобом довільних переоцінок, оскільки всі цінності показуються за собівартістю [6, с. 467]. А це означає принципове проведення в обліку принципу оцінки за собівартістю, ні за яких обставин оцінка не повинна змінюватися. Рудановський О.П. підкреслював дві обставини [9, с. 160]:

а) собівартість – це реальна, існуюча оцінка об’єктів, що обліковуються, і як тільки її підмінять, в результаті переоцінки, якоюсь

вигаданою величиною, правда зникне, і її місце займе неправда;

б) неправда небезпечна тим, що дозволить адміністраторам маніпулювати в своїх інтересах і самою оцінкою і, що ще важливіше, фінансовим результатом.

За Рудановським і вартість, і цінність, і додаткова вартість – все це різновиди оцінки собівартості, а сама собівартість є тільки сумою різних цін. Ціну ж Рудановській трактував як синтез вартості й цінності (рис. 3), згідно з поглядами А. Маршалла (Marshall, 1842-1924) і М.І. Туган-Барановського (1865-1919).

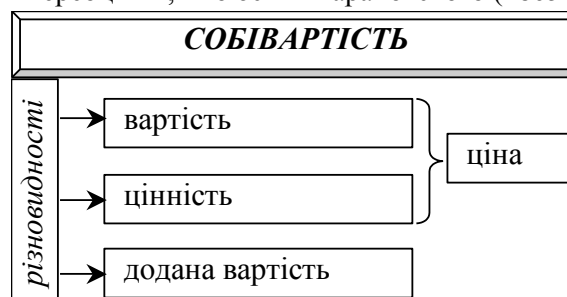

Рис. 3. Різновидності собівартості і ціна за О.П. Рудановським

Завдяки працям О.П. Рудановського в бухгалтерському обліку принцип собівартості⁴, як єдино правильний, отримав визнання і був закріплений в нормативних документах.

Нова економічна політика в 20-х рр. ХХ ст., грошова і кредитна реформи, шлях до централізованого планування всього народного господарства СРСР зумовили нові вимоги до обліку. Тридцять років ХХ ст. ознаменовані “змінюю облікових пріоритетів”. Як наслідок, вчення Рудановського були оголошені “стохастично-формалістичним мудруванням, що робить облік недоступним широким масам трудящих” [3, с. 13], було вирішено скасувати теорію обліку як окремий предмет й створити єдину науково-практичну дисципліну бухгалтерський облік.

Але, як зауважує проф. Я.В. Соколов [9], вся радянська бухгалтерія була “пронизана” ідеями О.П. Рудановського:

= використання поняття “фонд” замість старого “капітал”;

= рахунок “Реалізація” став невід’ємною частиною всіх планів рахунків;

= в методологічних питаннях бухгалтер повинен бути підпорядкований тільки головному бухгалтеру, що відмічалось у всіх виданнях прав і обов’язків головних бухгалтерів;

= зведення балансів тільки прямим шляхом, замість порядку використання рахунків внутрішніх розрахунків, що раніше практикувався;

= застосування принципу накопичувальних відомостей – одного із найпопулярніших в радянській бухгалтерській практиці.

Прогресивні думки Рудановського знайшли свій подальший розвиток в працях Н.А. Блатова, І.Р. Ніколаєва, О.М. Галагана, Я.М. Гальперіна, І.А. Кошкіна. Олександр Павлович Рудановський – вчений, який залишив після себе вагомий внесок у створенні історії бухгалтерського обліку та теорії оцінки.

⁴ Термін “собівартість” виник в 1912 р. саме в роботах О.П. Рудановського, М.П. Тер-Давидова і М.Ф. фон Дітмара.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч.ІІ: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”/ 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 512 с.
  2. Голов С. Празька весна бухгалтерів // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2004. – № 9-10. – С. 4-5.
  3. Грачова Р. Бухгалтерський облік: від ремісництва до теорії // Дебет-Кредит. – 2004. – № 28. – с. 13.
  4. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: Монографія. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 548 с.
  5. Рудановский А.П. Теория балансового учёта. Введение в теорию бухгалтерского учёта. Баланс как объект учёта. М.: Московское научное издательство “Макиз”, 1928.
  6. Рудановский А.П. Теория учёта. Дебет и кредит как метод учёта баланса. 2-е изд. М.: МАКИЗ, 1925.
  7. Рудановский А.П. Теория балансового учёта. Оценка, как цель балансового учёта. – М.: Московское научное издательство “Макиз”, 1928. – 174 с.
  8. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учебное пособие для вузов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
  9. Соколов Я.В. Александр Павлович Рудановский – самый лучший бухгалтер // Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции: Монография. – Житомир-Краматорск: ЧП “Рута”, 2005. – 588 с. – С. 150-165.
- МАЛЮГА Наталія Михайлівна – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри аналізу і статистики, секретар вченої ради Житомирського державного технологічного університету, член Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України
- Наукові інтереси:
– теорія й методологія бухгалтерського обліку і господарського контролю
- СУПРУНОВА Ірина Валеріївна – магістр, співробітник кафедри бухгалтерського обліку і контролю, секретар вченої ради обліково-фінансового факультету Житомирського державного технологічного університету
- Наукові інтереси:
– теорія бухгалтерського обліку;
– фінанси підприємств